

MAYERNÉ LENDVÁRY MÁRIA

Hátizsákos turista voltam

A keresztény szeretetet sokféle formában élhetjük meg, a szükségek és a körülmények ötletet is adnak a kivitelezéséhez. Az én életemben is számtalanszor adódott lehetőség, hogy súlyos családi gondjaim mellett segítséget szenvedő embertársaimon segítsék, mások felé forduljak – éppen a kommunizmus idején. Legtöbbször nem egyedül, hanem néhány önzetlen barátommal, P. lelkiatya ösztönzésére és irányításával.

P. atya 1980-ban került körzetünk egyházközségébe segédlelkésznek. Az ő szervezésével kezdtük meg a lengyel és erdélyi utazásokat, melyek keretében gyógyszert, élelmiszert és könyveket vittünk a megadott helyszínekre. Első ilyen utam (1981 decembereben) Krakkóba vezetett, de később az erdélyi, gyulafehérvári és kolozsvári utazásokra vállalkoztam. Az 1980-as évek segélyakciós „zarándoklásunk” központja kiemelten a gyulafehérvári teológia lett. P. atya a papnevelő intézet néhány fiatal tanárával került baráti kapcsolatba, akik szeretettel fogadtak, megérkezésünktől visszajövetelünkig – vagyis reggeltől estig – gondoskodtak rólunk. Egyik éjszaka mentünk és a másik éjszaka visszavonatoztunk, mert óvatosságból nem akartunk szállodában megszállni, a papnevelő intézetben pedig állami törvények értelmében tilos volt az éjszakázás. Akkor a teológián zsúfolt körülmények között szép számban (150-170 körül) voltak kispapok, és számukra komoly gondot jelentett a gyógyszerhiány és még sok más egyéb...

Emlékeim szerint Gyulafehérvárra eleinte évente öt-hat (szükség esetén több) utazást szerveztünk, így én legfeljebb kétszer, esetleg háromszor kerültem sorra. Az útítársak közül csak

azokra emlékszem, akikkel gyakrabban utaztam együtt: Sz. Mária, F. Vera, B. Gábor, S. Karcsi. Néha a fiatalok közül jött velünk egy-két nagyobb gyerek, nevüket elfelejtettem.

A kronológiai sorrend már nem áll össze, inkább néhány útra tudok visszaemlékezni, amelyek valamiért jobban rögzültek az emlékezetemben. Kezdetben még többen mentünk, később már csak kettesével, azt hiszem, a „kintiek” kérésére. Nem volt egyszerű szabaddá tenni ezeket a napokat, kicsit félve hagytam ott a családomat. Édesanyám éppen 1980-ban halt meg, és ebben az évben műtötték édesapámat (az egyik lábát amputálták). Valahányszor elutaztam, apám és béna nővérem mellé segítséget kellett keresnem, hogy az előkészített ebédjüket megmelegítsék; és rájuk nyissák az ajtót, nehogy valami baj történjen távollétemben.

Budapestről az Orient Express vonat este tíz-tizenegy óra körül indult, és úgy éjfél után két óra körül volt a vám. Többnyire egy órát tartott, néha többet. Addig persze nem aludtunk, izgultunk, hogy mit vesznek el. A vám után pedig pár óra múlva le kellett szállni és azért nem mertünk elaludni. Otthon reggelenként a rádióhírekben bementék a román határnál történeteket. Szóval mindenre fel voltunk készülve. Az útlevelellenőrök szokása volt, hogy elővettek egy füzetet, abban keresgéltek, bogarászták az útlevelünket, ide-oda lapozgattak, mi meg izgulva vártuk, hogy engednek-e tovább utazni. Aztán jöttek a vámosok, leszedettek két-három táskát, csak úgy találomra, utána derült ki, hogy kit vizsgálnak. Volt mind-egyikünknek egy csővázas hátizsákja, de utazótáskákra is szükség volt. Én vásároltam egy jó nagy, világos műbőrből készült, sárgás színű táskát. Nagyon tetszetős volt, és amikor bejött a vámos, rögtön ezt rámolta ki. Legközelebbi utazásunkkor is megismétlődött, valószínűleg a sok fekete táska között feltűnő volt ez a sötétben is kicsit rikító színű táska. Tudatosan mindig ebbe tettük a nyugodtan átnézhető dolgokat, ruhafélét, némi élelmiszert, és lehetőleg csak kevés gyógyszert.

Béna nővérem, Ilike, indulásunk előtt napokon keresztül egyforma orvosságos üvegekből kiszedte a műanyag belső dugókat, és igyekezett összeönteni egy üvegecskébe többet; 2 tubus fogkrémet 1 dobozba, hogy kevesebbnek látszódjék – a megengedett 2 kg kristálycukor fóliatasakját felvagtuk, feltöltöttük kb. 30-30 dekával és újrahegesztettük, stb. Készítettem sötét műanyag zacskókat, ebben rejtettük el a gyógyszereket. Persze néha a vámósok mégis megtalálták, de a sötét fülkében a sötét hátizsákban nem volt nagyon feltűnő a sötét zacskó.

A vámósok mindig izgalmas perceket, sőt félórákat jelentettek, de hamar megtanultuk, hogy legrosszabb akkor volt, amikor ketten jöttek (egy nő és egy férfi). Ekkor motoztak. A női vámósok szigorúbban és megalázó módon viselkedtek, helyesebben: kiviselték magukat. Személyi motozás elő-előfordult, némi tapogatódzás, és „puska-pisztol?” kérdés feltevése, sőt vetkőztetésben is részem volt egyszer. Mint egy bűnözővel, úgy bántak velünk. Bizony majdnem teljesen meztelenül álltunk a vámós előtt, az utolsó ruhadarab is csak talán az idő múlása miatt nem került le rólam. Szóval igyekeztek megalázni, megfélemlíteni bennünket. Ezek az események valóban elgondolkodtattak, jöjjen-e legközelebb is? De múltak a hónapok, és mentem újra, hátha nem kerül sor ilyesmire ismét.

Akkori lelkiatyám, Amand atya többször telefonált, ha valahonnan kisebb összeghez jutott, amit az adományozó kérésére, a rászorulóknak kellett eljuttatni. Nagylelkűen átadta nekem, hogy nemes célra használjam fel. Soha nem kérdezte, mire költöttem, teljesen megbízott bennem. Úgy emlékszem, főleg gyógyszert vásároltam belőle a gyulafehérvári kispapok számára.

Néhányszor megbízatást kellett teljesítenem, hazaérve valakinek valamit megírni. Hát bizony nevet, címet megjegyezni két ébren töltött éjszaka után nehéz lett volna. Ezért pici papírra leírtam a címet, azt a kesztyűmben tartottam, gondoltam, ha nem

megy másképp, lenyelem azt a kis papírt. De minden esetben sikerült a reám bízott üzenetet a címzetthez közvetíteni. Egyszer egy ilyen típusú üzenetet bízott rám az egyik tanár. Amikor lakására mentem az üzenet átadásáért, rögtön mondta, hogy máris veszi a kabátját, sétálunk egyet a kertben. Hamarosan megtudtam különleges cselekedetének az okát, hogy miért nem a szobájában beszéltük meg a megbízásomat. Örültem, hogy idehaza sikerült továbbítani a reám bízott üzenetet.

1984. március 10-e körül S. Karcsival utaztunk Marosvásárhelyre, amikor gyógyszert (illetve infúziót) vittünk Pálfi Géza atyának (két hónapon keresztül minden héten ment valaki a szükséges gyógyszerrel). A kórházban Gáspár Mária nővér várt már minket, átvette az üvegeket, és az orvostól engedélyt kért, hogy felmehessünk a kórterembe. Az engedélyt meg is kaptuk, hogy egyenként felmehessünk. Először Karcsi ment föl (mindketten akkor találkoztunk először és utoljára Pálfi Gézával). Én izgultam, mert egy férfi, aki már egy ideje (lehet, hogy a pályaudvartól) követett minket, leült mellém. Mária nővér mondta, hogy biztosan titkosrendőr, ne is törődjünk vele, neki ez a dolga. A férfi követett minket, amíg kijöttünk a kórházból, de nem szólt semmit. Mária nővér aztán taxit hívott, amely kivitt minket az állomásra, de szóltak nekünk, hogy ne beszéljünk semmit, ők szóval tartják a gépkocsivezetőt. Utólag jól nevettem magamban, hát ilyen fontos ember vagyok, akit titkosrendőr kísér? Március 12-én Pálfi Géza 43 évesen meg is halt, 1984. március 15-én Bálint Lajos segédpüspök Székelyudvarhelyen temette nagyszámú hívó sereg, kb. 250 pap, de számos titkos rendőr jelenlétében.

Egy másik erdélyi pap bácsival is megismerkedtem, Bakos Sándorral. Az ORFI-ban műtötték a 80-as évek elején, ahol én is dolgoztam; többször meglátogattam, segítettem neki, amiben tudtam. Rövid ideig a budai ferences rendházban látták vendégül, hazavittem, és jól elbeszélgettünk. Rendszeresen küldtem

neki szemcseppet, alkalmi fuvarral. Egyszer, jóval később meglátogattuk őt Gyergyócsomafalván.

Egyik alkalommal Gyulafehérvárról indultunk haza, két teológiai tanár kikísért minket a vasútállomásra, mert este nagyon gyéren világították ki a várost. Néhol zseblámpával világítottak, hogy a kátyúkat ki tudjuk kerülni. Vártuk a vonatot, de nem jött, késett. A hangosbemondó tájékoztatott is ékes román nyelven, de ha magyarul mondta volna, akkor sem értettük volna ezt a recsegő hangot. Ekkor már jó késő volt, jóval éjfél után járhatott, az információnál aztán közölték, hogy a vonat hat órát késik. Mondták az atyák, azt ne várjuk meg, és elkísértek egy közeli szállodába. A hátizsákjainkat udvariasan hazavitték magukkal, majd reggel úgyis jönnek és elkísérnek újra a pályaudvarra. F. Verával el is foglaltuk a szállodai szobát, benyitva és villanyt gyűjtve szétszaladtak a svábbogarak. Fáradtak voltunk és kicsit éhesek is, akkor jutott eszünkbe, hogy a szendvicsek a hátizsákjainkban vannak, melyeket az atyák visszavittek a teológiára. Fázni kezdtünk, mindent felvettünk, de nem jött álom a szemünkre. Megnéztük, hogy a nálunk lévő táskában van-e valami elfogyasztanivaló. És volt, mégpedig egy üveg pálinka. Hát mindketten meghúztuk az üveget, ezután már a svábbogarak sem érdekeltek, elaludtunk. Másnap reggel aztán vonatra szálltunk, nem is emlékszem, hány órakor érkeztünk a Keletibe, csak a leszálláshoz készülődve látjuk, hogy P. atya sétál a peronon. Épségben hazaszállított minket, és közben elmesélte, hogy igen nagy izgalomban voltak, mert rossz híreket hallottak az előző reggelről, állítólag sok embert leszállítottak, megverték, mert gépelt anyagot találtak náluk, és ez alkalommal mi is vittünk ilyen irományokat.

B. Gáborral indultunk útnak, amikor is Aradon a vámos felvette a kérdést: könyv van-e? Természetesen nemet mondtunk, és erre teljesen kirámolta a hátizsákomat, megtalálta benne a három kis könyvet. Azonnal összepakoltatott és leszállított. Az útlevelet

elvette és eltette. Lekászálódtunk a sok csomaggal, akkor már három kiskatona kézben tartott puskával várt minket. Bementünk a váróterembe, az ott várakozókat elzavarták egy nagy padról és minket leültettek, de a három puskát végig nekünk szegeztek. Megint az az érzésem támadt, hú, de fontos ember vagyok és milyen veszélyes. Ültünk, várakoztunk, vártuk a hazafelé vivő vonatot. Egyszer csak Gábor azt mondja, kimegyek, megnézem, mikor jön a vonat. Mondom neki, maradj nyugton, úgysem engednek ki. Na, azt lássam csak. Persze rögtön ugrott az egyik katona, kérdezte, hova megy. Mit mondhat az ember ilyen szorult helyzetben, a vécére. Jó, menjen, de a katona Gábor hátába irányozott puskával követte. Gábor visszajött, és szellemesen mondta: képzeld, kikísért, kénytelen voltam valamit produkálni. Nem tudom, mennyi idő telhetett el, de egyszer csak jött a Budapest felé vivő vonat. Felkapaszkodtunk a csomagokkal, jött a határőr is, és csak miután elhangzott az indulást jelző füttyszó, akkor adta vissza az összevissza pecsételt útleveleket. Csak ketten ültünk a kupéban, egyszer csak kinyílt az ajtó, bejött a román vámos, intett, hogy a csomagokat le kell venni. Gábor, aki egy nagyon nyugodt fiatalember, mérgesen felpattant, az ajtóra mutatott és rárivallt a vámosra: ki innen, de azonnal. Csodálkoztam is, hogy egy pillanat alatt szót fogadott neki a vámos. Hamarosan jött a magyar kalauz, kérte a jegyeket. Hát az bizony nincs, sőt forintunk sincs. Rögtön átlátta, hogy miről van szó; néhány sajnálkozó megjegyzés után kiállított nekünk valami 0 forintos jegyfélét. Biztosan nem először találkozott ilyen „potyautasokkal”.

Egy alkalommal P. atya is velünk volt. Jakab Antal püspök úr kérte, hogy látogassuk meg a szobájában. Át is mentünk a püspökségre, de barátaink előre figyelmeztettek bennünket, nehogy valami kényes dolog szóba kerüljön, inkább ne szóljunk semmit. Amikor beléptünk a püspök úr lakosztályába, ő mindjárt bekapcsolta a rádiót. Ezen hirtelenjében elcsodálkoztam, de

később megmagyarázták az udvariatlan gesztus igazi okát. Hát mi a püspök úrnál meg se szólaltunk, végül P. atya emelkedett szólásra: amikor a múlt évben itt voltunk, a püspök atya nagyon finom pálinkával kínált meg. Végre valami téma... A püspök úr máris felpattant, jaj, hát persze, hozom is. P. atya persze zavartan szabadkozott, hogy nem ezért mondta. De végre a jég megolvadt, és kevésbé jelentős témákról társalogni kezdtünk.

Többször voltunk diakónus- és papszentelésen. Nagyon szép emlékek fűződnek ezekhez. Télen és kora tavasszal ugyan hideg volt a székesegyház (diakónusszentelés idején), de nyáron a papszenteléskor nagyon kellemes. Ezen szent események alkalmával a sok székyruhás asszony képe nagyon mélyen az emlékezetembe vésődött. De jó lett volna róluk fényképet készíteni!!

Diakónusszentelésre mentünk 1985-ben. F. Vera egy évfolyamtársával ment ki, Mayer Lászlóval, aki a Hargitára igyekezett egy erdélyi barátjához síelni. Vállalta, hogy elhozza a tervezett csomagok egy részét, és velünk marad a diakónusszentelésen. Én S. Karcival vonattal utaztam Gyulafehérvárra. A szentelés után Laci továbbment a Hargitára, mi pedig hárman este hazavonatoztunk. Ekkor ismertem meg Mayer Lászlót, Lacit, aki két év múlva a férjem lett, miután kényszerből színházpartnerek lettünk, majd néhányszor együtt lelkigyakorlatoztunk, és így lassan közelebről is megismertük egymást. Együtt is jó néhányszor megfordultunk Gyulafehérváron, de a román „forradalom” után erre már ritkábban került sor.

Az utazásra vállalkozók száma sajnos csökkent, miután P. atya elkerült Budapestről, nehezebben ment a szervezés. Egy alkalommal, ez 1986-ban vagy 1987-ben volt, egyedül indultam útnak. Kicsit félttem, mert Kürtösön át kellett szállni, és ez a nagy csomagokkal nem volt egyszerű. A vonat nem a peronon állt meg, és nem tudtam, hogy fogok a több mint húsz kilós hátizsakkal és a két súlyos kézicsomaggal átszállni. Akkor éreztem, hogy

a román emberek nem rosszak, olyan ügyesen, kedvesen, segítőkészen röpítettek fel a vonatra, a kézitáskáimat jól elrendezték, pedig tudták, hogy magyar vagyok. Aztán Gyulafehérváron megindultam a vár felé. Nem siettem, képtelen is lettem volna ekkora teherrel. Egyszer csak egy fiatalember odalépett mellém, és megkérdezte, hogy segíthet-e. Kérdeztem, honnan tudja, hogy hova megyek. Hát már látott engem/minket a teológián, nem először jövök. A kapu előtt letette a csomagokat és eltűnt.

Talán 1988-ban történt, hogy Lacival gépkocsival indultunk Erdélybe, persze Gyulafehérvárt is útba ejtettük, és vittünk néhány dolgot, a szokásosakat, gyógyszert, élelmiszert, talán könyvet is; úgy gondoltuk, néhány napot eltöltünk Székelyudvarhelyen és környékén, mert eddig én csak éjjel „láttam” valamit az erdélyi tájából. A vámós a megszokott módon mindent kipakoltatott, mondtuk, hogy ez meg ez a saját ruhánk a kirándulásokhoz. Megnézte, mennyi pénzünk van, aztán közölte, hogy elég sok holmit viszünk magunkkal, ezért vámot kell fizetni. Elkezdte írni a listát, végül elvette majdnem az összes pénzünket. Azt hittük, a nálunk lévő élelmiszert vámolta meg. Ilyesmit eddig nem tapasztaltunk. Aztán az ismerősök fordították le a vámcedulát. Ekkor derült ki, hogy a saját ruháinkat vámolta meg: a bakancsot, pulóvert stb. Vigyázott, hogy legyen rá elég pénzünk, ki tudjuk fizetni a vámot, de ne maradjon semmi. A székelyudvarhelyi ismerősünk fizette ki a szállodaszámlát. Hogy mit ettünk, arra nem is emlékszem. Valószínűleg amit magunkkal vittünk.

1989. december 16-án Gyulafehérvárra indultunk. A kalauz megkérdezte, hogy hova megyünk, mi talán először (addig legtöbbször Tövist jelöltük meg!) az utazássorozat alkalmával őszintén bevallottuk, hogy Gyulafehérvárra. A kalauz rábólintott, és azt mondta, hogy mehetnek, rendben van. Ezt csak később, visszaemlékezve tudtam megérteni, akkor nem is nagyon figyeltem

fel rá. Gyulafehérváron kipakoltuk a karácsonyra is szánt szerény kis ajándékainkat, természetesen rágógumit, szaloncukrot meg a szokásos dolgokat. A napot, mint általában, beszélgetéssel töltöttük, este hazaindultunk. Itthon izgatottan vártak minket, csodálkoztak, hogy nem tudunk a temesvári eseményekről, és féltettek is, nehogy bántódásunk essen. A következő napokban idehaza aztán végigizgultuk a romániai „forradalmat”.

Egy atya december 26-án este a karácsonyi miséi után egyedül indult Gyulafehérvárra. A történetet tőle tudom. 27-én reggel 6 óra körül feljutott a „Cetate”-ba (várba), az ortodox székesegyház mellett bekanyarodott a teológia felé vezető kis utcába. Koromsötét volt, egy csillag se látszott az égen, egyetlen lámpa sem világított, egyetlen házból sem szivárgott semmi fény. Már majdnem a Batthyaneumhoz ért, amikor a sötétben katonás „sztáj” kiáltás állította meg. Majd a „Ki vagy?” kérdés hangzott el románul. Mivel az atya volt katona, a kiejtésből megértette, hogy mit kérdeznek, s mondta, hogy „Magyarországról római katolikus pap”. Tovább akart lépni, de újból rákiáltott a katona: „sztáj”; közben a síri csendben azt is hallotta, hogy a román katona felhúzta élesre a géppisztolyát, és durva kérdését – „Ki vagy?” – megismételte. Az atya ismételten igazolta magát: „Magyarországról, Budapestről jövök, római katolikus pap vagyok” – és várt. Most ketten léptek hozzá. Szerencséjére egy magyar kispap is be volt osztva a román katona mellé, s az megértette a választ. Így életben maradt a hátizsákkal és két táskával érkező pap. Azért ment, mert személyesen akarta jelezni: Veletek vagyunk! – Egy óra múlva Bálint Lajos segédpüspök úrnak elmondta a kora reggeli történetet: nem hiányzott sok, hogy az örök hazába költözzék. – Vízkereszt körül többedmagával az atya ismét Erdélybe ment, de akkor már Gyulafehérváron túlra, Erdély keleti részébe is az együtt érző szív melegével vitte/vitték a szerény segítséget.

Nem mondhatom, hogy ezek a „túrák” nem voltak fárasztók, de az ott töltött órák alatt olyan sokat kaptunk kitartásból, türelemből, szeretetből, jószívúségból, hogy az lelkesített és erősített minket a legközelebbi útig. Eszembe jut, hogy egy alkalommal egy magyar írókról, költőkről készített, fényképekkel illusztrált könyvet is vittem. Nagyon örült az atya, akinek adtam. Ebédnél el is dicsekedett vele tanártársainak. Mondja délután, képzelj, a magyartanár el akarta venni azt a szép könyvet; megmutattam, de egyelőre nem adtam oda. Este, amikor kikísért a vonathoz, megsúgta: odaadtam a könyvet a tanárkollégának, mert neki nagyobb szüksége van rá, s így megmutathatja a diákoknak, hogy milyen is volt Vörösmarty, Jókai és a többiek. Ez azóta is (pedig közel negyven éve történt) sokszor eszembe jut. Milyen igaz, nagyobb öröm adni, mint kapni.

Utánunk 1990-től, az új lehetőségek között, Magyarországról Erdélybe sokkal nagyobb segélyszállítmányokat vittek kamionokkal, teherautókkal a Máltai Szeretetszolgálat és a Vöröskeleszt szervezésében. De a mi – tíz éven keresztül veszélyes körülmények között cipelt – kis szállítmányainkkal sem vallottunk szégyent. Amit mi tettünk, csak egy csepp volt a tengerben, de enélkül a tenger mégiscsak egy cseppel sekélyebb lett volna.

Az igen nehéz időszakban megszervezett „hátizsákos” túráinkon baráti kapcsolatokat is kialakítottunk, amelyek ma sem szűntek meg. Ezzel is magyarázható, hogy meghívott vendégekként vettünk részt dr. Jakubinyi György csíksomlyói püspökké szentelésén (1990), Tamás József csíksomlyói püspökké szentelésén (1996) és a gyulafehérvári teológia fennállásának 250 éves jubileumán (2003). Mindezek és egyéb találkozások jó alkalmul szolgáltak a régi küzdelmes és idegfeszítő idők között végbevitt segélyakcióink felidézésére.